

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 49-50 (2013)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 49-50 (2013)

**ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ
ΧΡΟΝΙΚΑ**
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
Περίοδος Β', Έτος 30^ο, Τεύχος 49-50

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ..... ΣΠ. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ, Γ. ΡΕΝΤΖΟΣ
ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ • ΜΕΛΕΤΕΣ ..... Π. ΑΡΤΑΒΑΝΗΣ, ΕΥ. ΑΥΔΙΚΟΣ
Δ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ, J. CURLIN, ΔΗΜ. ΔΟΝΟΣ, Ν.Δ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ
Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΗ, Γ.Ι. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ, Κ. ΠΑΣΧΟΥ, Κ. ΠΙΛΑΛΗ
ΣΠ. ΠΛΟΥΜΙΔΗΣ, Π. ΣΚΕΦΕΡΙΣ, ΣΠ. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ, Α. ΣΥΝΕΣΙΟΣ
ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ ..... Α. ΚΑΡΖΗΣ
ΘΕΩΡΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ..... Κ. ΚΟΥΦΑΡΗΣ
ΠΟΙΗΣΗ ..... Κ. ΜΑΝΟΣ, Ρ. ΓΑΛΑΝΗ, Θ. ΚΑΤΩΓΙΑΝΝΗΣ
Β. ΚΟΛΙΟΣ, ΣΤ. ΜΑΦΡΕΔΑΣ
ΔΙΗΓΗΜΑ ..... Α. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Πρέβεζα 2013

Η Πρέβεζα του 1912-1913 μέσα από τις καρτ ποστάλ της εποχής

Κατερίνα Χ. Πάσχου

doi: [10.12681/prch.28572](https://doi.org/10.12681/prch.28572)

Copyright © 2021, Κατερίνα Χ. Πάσχου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πάσχου Κ. Χ. (2021). Η Πρέβεζα του 1912-1913 μέσα από τις καρτ ποστάλ της εποχής. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (49-50), 207-218. <https://doi.org/10.12681/prch.28572>

Κατερίνα Χ. ΠΑΣΧΟΥ

*Η Πρέβεζα του 1912-1913 μέσα από τις καρτ ποστάλ της εποχής**

Οι καρτ ποστάλ¹ εκτός από μέσα επικοινωνίας χαμηλού κόστους αποτελούν και σημαντικά ιστορικά τεκμήρια για έναν τόπο. Το γραμματόσημο, η σφραγίδα και ο εκδότης επιτρέπουν την ακριβή χρονολόγησή τους με αποτέλεσμα να αποκτά μεγαλύτερη ιστορική αξία το θέμα της εικονογράφησης, το οποίο μπορεί να είναι ένα κτίριο, ένα πρόσωπο, ένα ιστορικό γεγονός κ.ά. Βέβαια, δεν πρέπει να αποκλειστεί και το ενδεχόμενο λάθους, γι' αυτό οι μελετητές των καρτ ποστάλ οφείλουν να είναι ιδιαίτερα παρατηρητικοί.

Εκτός όμως από τη χρονολόγηση και την εικονογράφηση σημαντικά ιστορικά στοιχεία προκύπτουν πολλές φορές και από το κείμενο της καρτ ποστάλ, ειδικά όταν πρόκειται για περίοδο πολέμου. Ο αποστολέας ενός επιστολικού δελταρίου –έτσι ονομάζεται επίσημα στα ελληνικά η καρτ ποστάλ– είχε ως σκοπό, τη στιγμή που έγραφε το μήνυμά του, να ενημερώσει όσο το δυνατόν πιο σύντομα και περιεκτικά τους οικείους του για την πορεία των γεγονότων. Αυτομάτως, λοιπόν, το κείμενο αυτό μετατρέπεται σε ιστορική πηγή για τον σύγχρονο μελετητή.

Στο παρόν άρθρο θα μας απασχολήσουν οι καρτ ποστάλ ως ιστορικές πηγές σχετικά με την απελευθέρωση της Πρέβεζας. Στις 21 Οκτωβρίου 1912 η πόλη

---

* Ευχαριστώ θερμά το Ίδρυμα *Ακτία Νικόπολις* και τον πρόεδρό του κ. Νίκο Δ. Καράμπελα που μου εμπιστεύτηκε το υλικό για την εκπόνηση αυτού του άρθρου. Επίσης, ευχαριστώ πολύ τον κ. Λάζαρο Στ. Συνέσιο για τον πολυτονισμό των λεζάντων των καρτ ποστάλ.

¹ Το επιστολικό δελτάριο ή καρτ ποστάλ, όπως επικράτησε να ονομάζεται από τη γαλλική της ονομασία (*cart postal*) αποτελεί επινόηση του 19^{ου} αιώνα (1869, πρώτη επίσημη κυκλοφορία). Στην Ελλάδα υιοθετήθηκε αυτός ο τύπος αλληλογραφίας με βασιλικό διάταγμα του 1875, ενώ η πρώτη κυκλοφορία έγινε στις 10/22 Μαΐου 1876. Σε σύντομο χρονικό διάστημα έγιναν αρκετά δημοφιλή καθώς ήταν εύχρηστα λόγω της ταχύτητας της επικοινωνίας και του χαμηλού ταχυδρομικού κόστους. Εξέλιξη των αρχικών επιστολικών δελταρίων, που δεν ήταν εικονογραφημένα, αποτελούν οι εικονογραφημένες καρτ ποστάλ που κυκλοφόρησαν το 1879 περίπου.

απελευθερώνεται από τον τουρκικό ζυγό μετά από μάχη που δόθηκε στη Νικόπολη και προσαρτάται στην ελεύθερη Ελλάδα. Την ίδια μέρα ο Ελληνικός Στρατός εισέρχεται στην πόλη όπου οι κάτοικοι τον υποδέχονται ζητωκραυγάζοντας. Επιπλέον, το αμέσως επόμενο διάστημα επισκέπτονται την Πρέβεζα μέλη της βασιλικής οικογένειας και εθελοντές, μέλη της υψηλής αθηναϊκής κοινωνίας για την περίθαλψη και φροντίδα των τραυματιών στρατιωτών και των προσφύγων, καθώς στην πόλη λειτουργούν νοσοκομείο και συσσίτιο. Τα γεγονότα αυτά είναι αποτυπωμένα σε καρτ ποστάλ και φωτοκάρτες² της συλλογής του Ιδρύματος *Ακτία Νικόπολις* στην Πρέβεζα.³

Οι εκδότες που εντοπίζονται στη παραπάνω συλλογή είναι: α) Α. Pallis Cie – Athènes, β) Ελληνική Πινακοθήκη, γ) Εκδόσεις Αλεξάκη, δ) Εστία, ε) Χρωμοτυπολιθογραφείον Αδελφών Ασπιώτη, Κέρκυρα, και στ) Εκδόσεις Μιχαλόπουλος, Αθήνα. Εκτός των παραπάνω, υπάρχουν καρτ ποστάλ και φωτοκάρτες στις οποίες δεν αναφέρεται ο εκδότης.

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε 26 καρτ ποστάλ από τη συλλογή του Ιδρύματος *Ακτία Νικόπολις* σχετικές με την Πρέβεζα της περιόδου 1912-1913. Η καταγραφή γίνεται σύμφωνα με τον αριθμό καταχώρησης του Ιδρύματος *Ακτία Νικόπολις* (ΙΑΝ):

ΙΑΝ F1182: Με λεζάντα «Salut de Prevesa», αγνώστου, πιθανώς Ιταλού, εκδότη (Εικ. 1). Φέρει έντυπο αριθμό b 5736 στην πίσω όψη της. Πρόκειται για μια από τις πιο εντυπωσιακές της συλλογής. Αποτελείται από τρεις εικόνες και δίνει μια γενική άποψη της πόλης των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Η πρώτη είναι μία εικόνα της αγοράς της πόλης με τον πύργο του ρολογιού να δεσπόζει στο βάθος, στη δεύτερη δίνεται μια άποψη της περιοχής του ανθόκηπου της πόλης, κοντά στον προμαχώνα της Βρυσούλας, και στην τρίτη απεικονίζεται η παραλία ανατολικά του εξωτερικού περιβόλου του φρουρίου του Αγίου Ανδρέα, εντός του οποίου είναι το Εσκή Τζαμί, που μετά την απελευθέρωση της πόλης αποτέλεσε το πρώτο αρχαιολογικό της μουσείο μέχρι τον βομβαρδισμό του στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου.⁴ Με αριθμό *ΙΑΝ F1183* είναι καταχωρημένη η ίδια καρτ ποστάλ αλλά με ιστορικό κείμενο στην πίσω πλευρά της. Η καρτ ποστάλ ταχυδρομήθηκε στις 23.10.1912, δηλαδή δύο μέρες μετά την απελευθέρωση της πόλης, και είναι γραμμένη από τον λοχαγό Ανάργυρο Πετροπουλάκη, δεύτερο φρουράρχο της Πρέβεζας. Παραθέτουμε το κείμενο:

² Η φωτοκάρτα διαφέρει από την κάρτ ποστάλ κατά το ότι δεν αποτελεί προϊόν τυπογραφικής διαδικασίας, όπως οι καρτ ποστάλ, αλλά προϊόν φωτογραφικής εκτύπωσης σε σκληρό φωτογραφικό χαρτί το οποίο στην πίσω όψη του φέρει τα χαρακτηριστικά των καρτ ποστάλ.

³ Μεταξύ των συλλογών του Ιδρύματος *Ακτία Νικόπολις* υπάρχει και μεγάλη συλλογή καρτ ποστάλ, κυρίως πρεβεζάνικου ενδιαφέροντος, από την οποία παρουσιάζουμε εδώ μερικές που σχετίζονται με την απελευθέρωση της Πρέβεζας.

⁴ Πρβλ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΗ, στον παρόντα τόμο, 363-364.

Κυρίαν

Ελένην Α. Πετροπουλάκη

Οδός Ζωοδόχου Πηγής 108

Αθήνας

Πρέβεζα 23-10-1912

Αγαπητή μου,

Χθες σας έγραψα περί της μάχης [εις] την Νικόπολιν και της παραδόσεως [της] Πρεβέζης. Ο Στρατός ανεχώρησεν σήμερα διά περαιτέρω δράσιν, εγώ δε έμεινα με δύο λόχους ως φρούραρχος Πρεβέζης προσωρινώς και μέχρις αποκαταστάσεως τάξεως. Ίσως μετά δύο ημέρας ν' απέλθω προς συνάντησιν Συντάγματος. Εύχομαι όπως ο Θεός με αξιώση να εισέλθω και εις Ιωάννινα. Υγιαίνω και ασπάζομαι άπαντας συγγενείς.

Σε φιλώ

Αν. Πετροπουλάκης

IAN F1187: Με λεζάντα «Η κατάληψις τοῦ φρουρίου Πρεβέζης ὑπὸ Κρητικοῦ σώματος», αγνώστου εκδότη (Εικ. 2). Φέρει έντυπο αριθμό 145 στην εμπρόσθια όψη της. Είναι μια καρτ ποστάλ που δημιουργήθηκε με τη μέθοδο του μοντάζ και απεικονίζει την άφιξη στρατεύματος στην πόλη και Κρήτες να τοποθετούν την ελληνική σημαία στο κάστρο της πόλης. Όρθιος δίπλα στα τείχη του οχυρού απεικονίζεται ο αρχηγός του εθελοντικού σώματος Κρητῶν Κωνσταντίνος Μάνος. Η όλη σύνθεση είναι υποθετική και δεν ανταποκρίνεται στα πραγματικά γεγονότα.

IAN F1188: Με λεζάντα «Η Πρέβεζα», αγνώστου εκδότη (Εικ. 3). Φέρει έντυπο αριθμό 146 στην εμπρόσθια όψη της. Πρόκειται για άλλη μια καρτ ποστάλ που δημιουργήθηκε με μοντάζ. Η ίδια κυκλοφόρησε και με επισημανση στην όψη της «Souvenir de Preveza (Epire)». Απεικονίζει σε δύο πλαίσια το λιμάνι της Πρέβεζας και τον εξωτερικό περίβολο του Αγίου Ανδρέα με το Εσκή Τζαμί.

IAN F1189: Με λεζάντα «1912-1913. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἐν Πρεβέζῃ συσσιτίου τοῦ Πανελ. Σουλ. Γυναικῶν», αγνώστου εκδότη (Εικ. 4).

IAN F1190: Με λεζάντα «Η πριγκήπισσα Μαρία κομίζουσα εις Πρέβεζαν μπισκότα διὰ τοὺς τραυματίας», Έκδοσις Ελληνικῆς Πινακοθήκης (Εικ. 5). Η πριγκίπισσα Μαρία Βοναπάρτη (2.7.1882-21.9.1962) ήταν ανιψιά του Ναπολέοντα Α΄ της Γαλλίας και σύζυγος του πρίγκιπα Γεωργίου της Ελλάδας και αρμοστή της Κρήτης. Κατά τη διάρκεια του Ελληνοτουρκικού πολέμου προσέφερε σπουδαίο φιλανθρωπικό έργο, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από άλλες καρτ ποστάλ της περιόδου.

IAN F1191: Με λεζάντα «Απόβασις στρατοῦ καὶ πολεμοφοδίων εις Πρέβεζαν», Έκδοσις Ελληνικῆς Πινακοθήκης.

IAN F1192: Με λεζάντα «Τὰ κυριευθέντα τουρκικὰ φρούρια τῆς Πρεβέζης

ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων», Ἐκδοσις Ἑλληνικῆς Πινακοθήκης (Εικ. 6). Η φωτογραφία είναι των Ρωμαΐδη και Zeitz, γεγονός που αποτυπώνεται στην εμπρόσθια όψη της καρτ ποστάλ με το «F.R. & Z. Athen». Η καρτ ποστάλ με ιστορικό κείμενο έχει αποσταλεί από την Πρέβεζα στις 21.2.1913 και αναφέρεται στην απελευθέρωση των Ιωαννίνων. Το θέμα της απεικόνισης είναι η πύλη του φρουρίου του Αγίου Ανδρέα με στρατιωτικά οχήματα απ' έξω και Έλληνες στρατιώτες.

IAN F1193: Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη που απεικονίζει τις προσφυγικές εγκαταστάσεις στην Πρέβεζα τον Ιανουάριο του 1913 (Εικ. 7). Αποτελεί ιστορικό τεκμήριο καθώς η χρονολόγηση της επιβεβαιώνει την άμεση φροντίδα για την αποκατάσταση των προσφύγων, δηλαδή των χριστιανών των ηπειρωτικών χωριών που καταστράφηκαν από τα τουρκικά τακτικά και άτακτα στρατεύματα κατά την υποχώρησή τους.⁵ Συναφείς με το θέμα είναι και οι κάρτες *IAN F1198* και *IAN F1199* που αφορούν τα συσσίτια που διοργανώθηκαν για τους πρόσφυγες.

IAN F1194: Με λεζάντα «Ἐξοδος τοῦ στρατοῦ ἐκ Πρεβέζης πρὸς τὰ Ἰωάννινα διὰ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου Πρεβέζης», αγνώστου εκδότη.

IAN F1195: Με λεζάντα «Ἑλληνικὸν Πυροβολικὸν εἰσερχόμενον εἰς τὸ φρούριον Πρεβέζης μετὰ τὴν κατάληψιν», Α. Pallis Cie – Athènes. Σημαντική καρτ ποστάλ καθώς απεικονίζει την πύλη του φρουρίου του Αγίου Ανδρέα που δεν υπάρχει σήμερα, και την είσοδο σε αυτό του Ελληνικού Στρατού μετά την κατάληψη της πόλης.

IAN F1196: Με λεζάντα «Φρούριον τῆς Πρεβέζης ἐπὶ τοῦ ὁποίου κυματίζει ἡ κυανόλευκος», Α. Pallis Cie – Athènes.

IAN F1197: Με λεζάντα «Φωτογραφία Α. Β. Υ. πριγκηπίσσης Μαρίας. Τὸ ἐν Πρεβέζῃ Συσσίτιον Παν. Συλλ. Γυναικῶν 1912-1913», αγνώστου εκδότη (Εικ. 8). Φωτοκάρτα με ετικέτες που ταυτοποιούν τα πρόσωπα, τα οποία είναι η κα. Ηλ. Ποταμιάνου, η κα. Βυζαντίου και η κα. Γεωρ. Ποταμιάνου.

IAN F1198: Με λεζάντα «Τὸ ἐν Πρεβέζῃ Συσσίτιον Παν. Συλλ. Γυναικῶν 1912-1913», αγνώστου εκδότη. Φωτοκάρτα με ετικέτες που ταυτοποιούν τα πρόσωπα, τα οποία είναι η κα. Ηλ. Ποταμιάνου, η δις Γλαράκη, η κα. Βίκτωρος Μελά, η κα. Γεωρ. Ποταμιάνου και η κα. Παρασκευά.

IAN F1199: Με χειρόγραφη λεζάντα «Ἡ βασίλισσα Ὅλγα ἐν Πρεβέζῃ», αγνώστου εκδότη, φωτοκάρτα (Εικ. 9). Απεικονίζεται η βασίλισσα Όλγα μετά την επίσκεψή τους στο πρόχειρο στρατιωτικό νοσοκομείο της πόλης που στεγαζόταν στο πρώην τουρκικό διοικητήριο (σήμερα Δικαστικό Μέγαρο). Ο Πέτρος Καλλιγιάς υποκλίνεται στη βασίλισσα πριν αυτή αναχωρήσει για τα Γιάννενα. Η φωτογραφία είναι τραβηγμένη την 28.2.1913.⁶

IAN F1201: Με λεζάντα «Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος 1912 Εὐζωνικὸν

⁵ Πρβλ. ΑΥΔΙΚΟΣ 2012, 34· ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ & ΠΙΛΙΑΗ, στον παρόντα τόμο, 183-206.

⁶ Πρβλ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ, στον παρόντα τόμο, 259, εικ. 19.

τάγμα διερχόμενον την γέφυραν τοῦ Λούρου», Έκδοσις Μιχαλόπουλου, Αθήνα. Ο εκδότης έχει αποδώσει λανθασμένο τίτλο στην κάρτα καθώς απεικονίζεται τάγμα ευζώνων να διέρχεται από τη γέφυρα της Μεσινιάς πύλης της τάφρου της Πρέβεζας.

IAN F1203: Με λεζάντα «Ὁ Μῶλος τῆς Λίμνης τῶν Ἰωαννίνων», Α. Pallis Cie – Athènes (Εικ. 10). Ο εκδότης έχει αποδώσει λανθασμένο τίτλο στην κάρτα καθώς απεικονίζεται η παραλία του Αγίου Ανδρέα Πρέβεζας μπροστά από το προτείχισμα του ομώνυμου κάστρου.

IAN F1204: Με λεζάντα «Δυτικὴ ἄποψις φρουρίου Ἰωαννίνων μετὰ τῆς Λίμνης», Έκδοσις Α. Pallis Cie – Athènes. Ο εκδότης έχει επίσης αποδώσει λανθασμένο τίτλο στην κάρτα καθώς απεικονίζεται ανατολική άποψη του φρουρίου του Παντοκράτορα Πρέβεζας.

IAN F1207: Με λεζάντα «Ἑλληνοτουρκικὸς Πόλεμος 1912. Ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς Πρεβέξης τὸ μέγα τουρκικὸν τοπομαχικόν», Έκδοσις Μιχαλόπουλου Αθήνα.

IAN F1209: Με λεζάντα «Ὁ ποταμὸς Λοῦρος εἰς θέσιν Πέτρα ἔνθα ἐγένοντο αἱ ἀποβάσεις τῶν ἐφοδιοπομπῶν», αγνώστου εκδότη.

IAN F1210: Με λεζάντα «Πυροβολεῖον Πρεβέξης Παντοκράτωρ», Έκδοσις Χρωμοτυπολιθογραφείου Αδελφών Ασπιώτη, Κέρκυρα.

IAN F1211: Με λεζάντα «Τὸ φρούριον Ἀρχαίας Νικοπόλεως Ἡπείρου», Έκδοσις Α. Pallis Cie – Athènes.

IAN F1212: Με λεζάντα «Ἀνασκαφαὶ Νικοπόλεως Ἡπείρου ὑπὸ τὴν Διέθυνσιν τοῦ Ἀρχαιολόγου Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως 1) Τείχη καὶ μεγάλη Πύλη 2) Ἀγορὰ 3) Ἀρχαία Χριστ. Βασιλικὴ 4) Πυξὶς πηλὴν μὲ ἀναγλύφους παραστάσεις», Έκδοσις Α. Pallis Cie – Athènes.

Εκτός από τις παραπάνω καρτ ποστάλ, στη συλλογή του Ιδρύματος βρίσκονται και τρία αποκόμματα της εφημερίδας *Εικονογραφημένη Ατλαντίδα* τα οποία έχουν επικολληθεί σε χαρτόνια τύπου καρτ ποστάλ. Πρόκειται για τα παρακάτω:

IAN F1202: Με λεζάντα «Πυροβολικὸν Διερχόμενον τὴν Γέφυραν Πρεβέξης». Προέρχεται από την *Εικονογραφημένη Ατλαντίδα*, Μαρτίου 1913, σελ. 18.

IAN F1205: Με λεζάντα «Ἄποψις τῆς Πρεβέξης». Προέρχεται από την *Εικονογραφημένη Ατλαντίδα*, Μαρτίου 1913, σελ. 15.

IAN F1206: Με λεζάντα «Τὰ ὄχυρά στενὰ τοῦ Ἀκτίου διὰ τῶν ὁποίων διήλθον αἱ κανονιοφόροι μας». Προέρχεται από την *Εικονογραφημένη Ατλαντίδα*, Μαρτίου 1913, σελ. 15-16.

Στη συλλογή υπάρχει και άλλη μια καρτ ποστάλ, της οποίας το θέμα απεικόνισης έχει ιδιαίτερη σημασία. Είναι η με αριθμό καταχώρησης *IAN F1314*: Λεζάντα: «Ἑλληνο-τουρκικὸς πόλεμος 1912. Τὸ ἐν Πρεβέξῃ συλληφθὲν Τουρκικὸν πολεμικὸν „Ἀττάλεια“ μετωνομασθὲν „Νικόπολις“» (Εικ. 11).

Απεικονίζει το τουρκικό πολεμικό πλοίο *Αττάλεια*, το οποίο βύθισαν οι ίδιοι οι Τούρκοι λίγο πριν την απελευθέρωση της πόλης για να μην πέσει στα χέρια του Ελληνικού Στρατού.⁷ Ωστόσο, το πλοίο ανελκύστηκε και εντάχθηκε στη δύναμη του Ελληνικού Ναυτικού με το όνομα *Νικόπολις*.

Από την εξέταση όλων των παραπάνω τίτλων μπορούμε να προβούμε σε κάποιες επισημάνσεις για την επιλογή της θεματολογίας των καρτών οι οποίες εκδόθηκαν και ταχυδρομήθηκαν συγχρόνως σχεδόν ή αμέσως μετά από τα γεγονότα της απελευθέρωσης της πόλης. Μπορούμε να συστηματοποιήσουμε τα θέματα των καρτών σε τέσσερις ευρύτερες κατηγορίες.

Στην πρώτη ανήκουν οι κάρτες που παρουσιάζουν όψεις και τοπία της πόλης. Οι κάρτες αυτές είναι μια ευκαιρία να μπορέσουν οι χρήστες τους να αποκτήσουν μια εικόνα για την πόλη την περίοδο αυτή γιατί πάντα μια εικόνα μπορεί να πει περισσότερες λέξεις από ό,τι ένα εκτεταμένο κείμενο. Αυτού του είδους οι κάρτες έχουν σήμερα τεκμηριωτική αξία, καθώς παρουσιάζουν σημεία της πόλης ή μνημεία που σήμερα είναι είτε κατεστραμμένα είτε εντελώς διαφοροποιημένα, όπως είναι το τζαμί και το φρούριο του Αγίου Ανδρέα.

Μια δεύτερη κατηγορία καρτών είναι εκείνες με απεικονίσεις στρατιωτικών θεμάτων. Μια τέτοια επιλογή πρέπει να θεωρηθεί αναμενόμενη από τους εκδότες, καθώς προσπαθούν να αποδώσουν μια περίοδο ηρωικού αγώνα ο οποίος έφερε και την απελευθέρωση ελληνικών πόλεων.

Συναφής είναι και η τρίτη κατηγορία καρτ ποστάλ που επικεντρώνεται θεματικά στις τουρκικές οχυρώσεις και στα τουρκικά λάφυρα, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αυτής της κατηγορίας το τοπομαχικό και το τουρκικό πολεμικό πλοίο *Αττάλεια*. Με την απεικόνιση των οχυρώσεων και του εξοπλισμού με τον οποίον ήρθε αντιμέτωπος ο Ελληνικός Στρατός, τονίζεται για άλλη μια φορά ο ηρωισμός των Ελλήνων πολεμιστών.

Τέλος, μια τέταρτη εικονογραφική θεματική είναι η εθελοντική προσφορά μελών της βασιλικής οικογένειας και κυριών της αθηναϊκής καλής κοινωνίας σε αυτόν τον δύσκολο αγώνα για την ελευθερία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι απεικονίσεις της πριγκίπισσας Μαρίας να φτάνει στην Πρέβεζα μεταφέροντας εφόδια για τους τραυματίες και να οργανώνει συσσίτιο. Στόχος των καρτών αυτών είναι να προβληθεί το μήνυμα ότι ο αγώνας για την απελευθέρωση ήταν κοινός για όλη την κοινωνία, από τον απλό λαό μέχρι και τις γυναίκες της βασιλικής οικογένειας.

Όλα τα παραπάνω, λοιπόν, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αυτή η συλλογή αποτελεί ένα ενδιαφέρον υλικό για την ιστορική έρευνα καθώς είναι μια αναδρομή στην πόλη της Πρέβεζας, τα γεγονότα του 1912-1913 αλλά και στο κλίμα της εποχής.

⁷ Βλ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ 1992, 89.

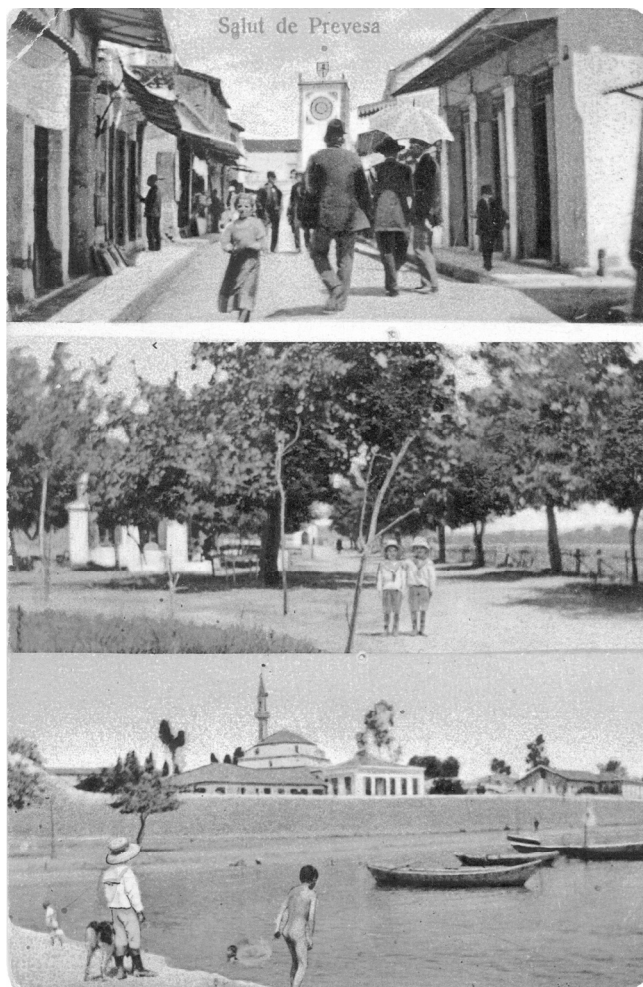
Βιβλιογραφία

ΑΥΔΙΚΟΣ ΕΥ.ΓΡ., 2012, *Πρέβεζα 1912-2012. Η απελευθέρωση, οι εφημερίδες και η προοπτική της πόλης*, Πρέβεζα

ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ Ν.Δ., 1992, *Η απελευθέρωση της Πρέβεζας. Γεγονότα και μαρτυρίες του Οκτωβρίου 1912*, Αθήνα

ΣΧΕΔ

Εικόνες

ΕΙΚΟΝΑ 1: Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη (IAN F1182)

ΕΙΚΟΝΑ 2: Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη (IAN F1187)

ΕΙΚΟΝΑ 3: Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη (IAN F1188)

ΕΙΚΟΝΑ 4: Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη (IAN F1189)

ΕΙΚΟΝΑ 5: Καρτ ποστάλ Εκδόσεων Ελληνικής Πινακοθήκης (IAN F1190)

ΕΙΚΟΝΑ 6: Καρτ ποστάλ Εκδόσεων Ελληνικής Πινακοθήκης (IAN F1192)

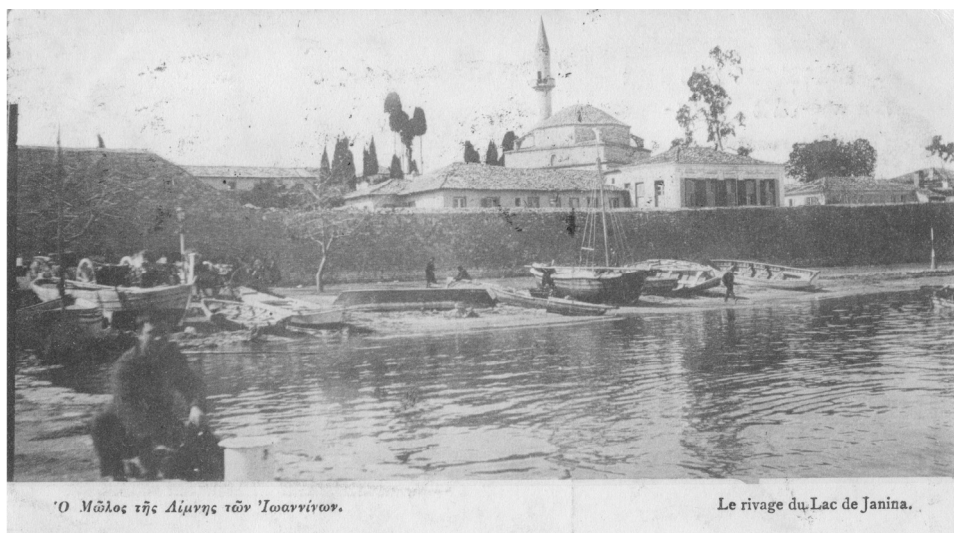
ΕΙΚΟΝΑ 7: Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη (IAN F1193)

ΕΙΚΟΝΑ 8: Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη (IAN F1197)

ΕΙΚΟΝΑ 9: Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη (IAN F1199)

ΕΙΚΟΝΑ 10: *Καρτ ποστάλ Έκδοση Α. Pallis Cie – Athènes (IAN F1203)*

ΕΙΚΟΝΑ 11: *Καρτ ποστάλ αγνώστου εκδότη (IAN F1314)*